

Joan Estelrich – Josep Pla

# Periodisme i llibertat

Cartes 1920-1950

Edició de Sílvia Coll-Vinent



DESTINO

Joan Estelrich  
Josep Pla

PERIODISME I LLIBERTAT

CARTES 1920-1950

Edició de Sílvia Coll-Vinent

**Edicions Destino**

Obra publicada amb el suport del Departament de Cultura



Queda rigorosament prohibida sense l'autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, [www.cedro.org](http://www.cedro.org)) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra ([www.conlicencia.com](http://www.conlicencia.com); 91 702 19 70 / 93 272 04 47). Tots els drets reservats.

El paper utilitzat per imprimir aquest llibre està qualificat com a ecològic i procedeix de boscos gestionats de manera sostenible.

© per les cartes i els articles de Joan Estelrich: Hereus de Joan Estelrich, 2022 (Edició autoritzada per la Biblioteca de Catalunya)  
© per les cartes i els articles de Josep Pla: Hereus de Josep Pla, 2022  
© per la introducció, l'edició i les notes: Sílvia Coll-Vinent Puig, 2022  
© Columna Edicions, Llibres i Comunicació, S.A.U. / Destino  
Av. Diagonal, 662-664 - 08034 Barcelona

Primera edició: novembre del 2022  
ISBN: 978-84-9710-342-8  
Dipòsit legal: B. 16.005-2022  
Impressió: Black Print  
Fotocomposició: Moelmo, S.C.P.

## TAULA

SÍLVIA COLL-VINENT

*Una relació entre dos periodistes en temps  
de dictadures (1920-1950)* 9

CARTES 1920-1950 57

Apèndix: Textos addicionals 283

1. JOSEP PLA, Maragall y el iberismo  
según Estelrich 285
2. JOSEP PLA, Joan Estelrich 292
3. JOSEP PLA, Diario de un viaje a Mallorca.  
Unas notas sobre los valores intelectuales 295
4. JOSEP PLA, Notes per al llibre de Joan  
Estelrich 302
5. JOAN ESTELRICH, Josep Pla. Projecte  
d'un article crític (devers 1926) 307
6. JOAN ESTELRICH, Fragment d'un quadern 321
7. JOSEP PLA, El llibre d'Estelrich s'ha  
de llegir 322
8. JOSEP PLA, Exemples 326

9.	JOSEP PLA, Un gran llibre: <i>Fènix o l'esperit de renaixença</i>	330
10.	JOAN ESTELRICH, Las marinas de Pla	334
11.	JOAN ESTELRICH, «Querela pacis»	342
12.	JOSEP PLA, A los pesimistas	351
13.	JOAN ESTELRICH, Pesimismo y «brometa»	358
	Índex de noms	369

[D'Estelrich a Pla]

8 juny 1920

Senyor Josep Pla

Estimat amic i company:

Si us sembla que disposareu d'algun temps per a ocupar-vos a París de propaganda patriòtica —art i lírica—, us trametré volonter una llista de les nostres amistats a París, amb indicació especial i lletres de presentació als crítics i literats que ens han promès ocupar-se de la nostra literatura.<sup>1</sup>

1. Des de l'estiu de 1919, Estelrich exercia de director d'Expansió Catalana, plataforma creada per Francesc Cambó que tenia per missió la informació i propaganda de l'activitat cultural i política a través de la premsa i dels agents polítics, culturals i artístics estrangers, i s'ocupava especialment de l'oficina de París, per a la qual demana la col·laboració a Pla. Sobre l'activitat d'Expansió Catalana, vegeu Gabriella Gavagnin, *Classicisme i Renaixement: una idea d'Itàlia durant el Noucentisme*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2005, p. 135-139; Montserrat Corretger, «El funcionament d'Expansió Catalana (1919-1928) contra la Dictadura», dins *Escriptors, periodistes i crítics. El combat per la novel·la (1924-1936)*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2008, p. 99-125, i Sílvia Coll-Vinent, «Joan Estelrich

Una de les coses més interessants fora aconseguir la vostra col·laboració en algun diari parisenc, dels de més anomenada. Potser aconseguiríeu que us destinessin un raconet diari a l'actualitat catalana, a canvi d'un cert nombre de subscriptors a Catalunya, que nosaltres curaríem de fer abonar.

Quant a l'afer de les traduccions, la cosa millor que, a mon entendre, podeu fer, és, quan trobeu una obra molt interessant per al gran públic, enviar-me'n un exemplar, juntament amb l'oferta de traducció.<sup>2</sup> Jo proposaré immediatament l'afer a algun dels editors amics —el que me semblarà més adequat, segons l'obra— i us tornaré resposta immediatament després de donar-me-la el «burgès».<sup>3</sup>

---

i la cultura europea del seu temps», dins *Actes de les jornades d'estudi sobre Joan Estelrich. Palma-Felanitx, 17, 18 i 24 d'octubre de 2008*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2010, p. 37-58 (39-45).

2. Pla està buscant ingressos addicionals a través de les traduccions que li poden proporcionar editors amics de Barcelona, com per exemple Gaziel, editor literari de Seix Barral i secretari de la Cámara Oficial del Libro de Barcelona: Xavier Pericay, *Josep Pla y el viejo periodismo*. Barcelona: Destino, 2009, p. 125-126.

3. Es refereix a Francesc Cambó. Estelrich el va informant regularment de l'activitat de les empreses culturals mecenades per ell (Editorial Catalana, Fundació Bernat Metge i Expansió Catalana, principalment), cosa que dona lloc a una

Escriviu-me sovint. La vostra ràpida coneixença íntima de París —clos tancat als profans— és admirable.<sup>4</sup> A part, us trameto un exemplar del meu darrer treball publicat.<sup>5</sup> Tinc desenrotllat el pro-

---

nombrosíssima correspondència dipositada al Fons Joan Estelrich de la Biblioteca de Catalunya.

4. Pla és enviat a París com a corresponsal de *La Publicidad* el 19 d'abril de 1920, fins al febrer de 1921: Cristina Badosa, *Josep Pla. Biografia del solitari*. Barcelona: Edicions 62, p. 33 i s. D'aquesta primera experiència parisenca en sorgeix, molt reelaborat, el llibre *Sobre París i França* (OC 4). Barcelona: Destino, 1967, i «Alguns escrits de joventut recollits de *La Publicidad* (1920-1928): cròniques de França», dins *Caps-i-puntes* (OC 43). Barcelona: Destino, 1983, p. 79-147. Per a una interpretació del rendiment periodístic i literari de l'estada, vegeu Antoni Martí Monterde, «Josep Pla a París. La memòria involuntària del periodisme», dins *París, Madrid, Nova York: les ciutats de lluny de Josep Pla*. València: Tres i Quatre, 2019, p. 35-58.

5. Es tracta del pamflet *Per una valoració internacional de Catalunya* (Editorial Catalana, 1920), conferència de Joan Estelrich donada a l'Associació Catalanista de Valls el 14 de març de 1920, en la qual planteja i justifica el programa d'expansió internacional del problema català com a resposta a la política interna d'Espanya, ja apuntant la via diplomàtica d'integració de Catalunya en l'acció europea de les minories nacionals, la mobilització d'agents internacionals per la via de la propaganda i la posada en marxa de l'oficina d'Expansió Catalana, concebuda com una oficina de propaganda, a semblança de la francesa Office Centrale de l'Expansion Nationale, o de la italiana Ufficio Tecnico di Propaganda Nazionale, nas-



grama que hi ha al final. Tot junt formarà un gros volum.<sup>6</sup>

Vostre,

Joan Estelrich

---

cudes després de la guerra. Entre les tasques immediates, per a les quals compta amb la col·laboració de Pla, Estelrich contemplava la intervenció en la premsa estrangera, la dotació als principals diaris de fora de bons corresponents i el subministrament d'informació i documentació als periòdics i revistes (p. 26-27). L'exemplar consultat a la Biblioteca de Catalunya inclou dedicatòria personal de l'autor «Al Poeta J. M. López-Picó. Primer expansionista de la mentalitat catalana».

6. Estelrich admet com a conclusió que tot plegat demanava un llibre, que mai no va escriure. Al projecte de memòries de l'autor, *Recordances*, s'inclou un capítol dedicat a «Expansió Catalana. Courrier. París (octubre 1921)»: vegeu Manuel Jorba, «Un arxiu per a unes memòries: el fons Joan Estelrich de la Biblioteca de Catalunya», dins *Actes de les jornades d'estudi sobre Joan Estelrich. Palma-Felanitx 17, 18 i 24 d'octubre de 2008*, op. cit., p. 155-183 (p. 174, 182).

[De Pla a Estelrich]

Senyor Joan Estelrich  
Corts Catalanes, 645  
Barcelona  
Espagne

París, 26-VII-1920

Amic Estelrich:

Rebuda la vostra en el seu dia. Envieu llistes de gent que farem el que podrem. La meva col·laboració en algun gran diari de París és, per ara, impossible. Això és un clos tancat. No teniu idea, ni de l'escarment d'aquesta gent ni de la facilitat i democratització del seu *Prenez garde!*<sup>7</sup>

Tot s'arreglarà amb temps i paciència.

Vist, el fullet, admirable i sobretot esperança concentrada a alta pressió.

De traducció, el camí deu ésser bo però és impracticable per mi, sobretot havent-hi un organisme oficial a Barna per aquests afers. De la benevo-

7. S'explica la prevenció per l'escarment rebut per haver plagiat un article de *Le Temps* («Los libros de junio», *La Publicidad*, 21 de maig de 1920; cf. Badosa, op. cit., p. 39-40), que el va obligar a tornar a Barcelona i a interrompre la correspondència per *La Publi*.

lència de la Borsa del llibre, n'ha de sortir tot, em sembla.<sup>8</sup>

Em passà per alt el vostre sant perquè a París per comptes de sants hi ha números. Felicitats.

No donareu res a en Gaziell per traduccions?

Vostre aff.

8. Es refereix probablement a la Cambra del Llibre, impulsada per l'editor Joan Gili, editor per a qui Estelrich va treballar des que es va establir a Barcelona el 1917 fins al juliol de 1929.